

PISMO O EKVILIBRISTIKI BRANJA

V začetku novembra smo nestrpno pričakovali izid *Priročnika za branje kakovostnih mladinskih knjig 2013* – resnici na ljubo, to početje Pionirske – centra za mladinsko književnost in knjižničarstvo, Mestne knjižnice Ljubljana, ki traja že več kot 40 let, postaja vsako leto bolj napeto.

In vsako leto je naša vročica ob pravi Priročnika pobarvana s čim posebnim – letos je bila zaznamovana s skrivnostnostjo tujke: *ekvilibristika branja*! Sredi preverjanja in urejanja gradiva za Priročnik je kot nepričakovana ideja planila med nas in nas v hipu očarala. S svojo mnogopomensko hojo po robu nam je zlezla pod kožo in postala osrednja ideja vsega, kar smo z letošnjim Priročnikom želeli povedati. Le teden dni po izidu Priročnika se je začel praznik zlatih hrušk.

S podporo organizatorjev 29. slovenskega knjižnega sejma in Cankarjevega doma je letošnji praznik zlatih hrušk ne le z nalepkami, ki so žarele z mnogih razstavnih polic, ampak tudi z debatno kavarno, čekom za branje in samostojno prireditvijo pridobil svoje ustrezno mesto in pomembno okrepil svojo odmevnost. Vrhunec praznika je bila prireditev (v četrtek, 21. novembra, 2013), s katero smo v polni Kosovelovi dvorani počastili založbe, katerih knjige so dobile znak za kakovost zlata hruška, ter podelili priznanja najboljšim. Za zvezdo prireditve smo publiki in nagrajencem v dar izbrali prav *ekvilibristiko*. Njen izziv nenehnega prehajanja iz ravnotežja v ravnotežje so oblikovali stand-up komik in prevajalec Boštjan Gorenc - Pižama z osrednjo kritično besedo, funambulist Blaž Branc z besedo o izkušnji hoje po žici, člani

Predstavniki založb, Kosovelova dvorana, 21. 11. 2013

skupine Cirkokrog: Kristina Debenjak, Tjaž Juvan, Oton Korošec in Hana Košan z živo akrobacijo ter Issiaka Sanou, Deja Živko in Bojan Selan z virtuosnim igranjem na zahodnoafriške bobne. Poseben kamenček k slovesnemu vzdušju je prispeval gost iz Anglije, pisatelj Patrick Ness, eden od dobitnikov priznanja zlata hruška, tudi častni gost letošnjega Slovenskega knjižnega sejma.

Ker bodo o letošnji zlati hruški še več in v drugačni govorici povedale priložene tabele, obrazložitve in fotografije, naj to pisanje zaključim z zanimivo zgodbo. V Pionirski si na najrazličnejše načine prizadevamo glasno govoriti o dobrih mladinskih knjigah. Pri tem se zavedamo, da so za nastanek dobre knjige poleg avtorjev pomembne tudi založbe. V letih, odkar podeljujemo znak za kakovost zlata hruška, se je na odru s tem častnim znakom zvrstilo veliko slovenskih založb in vsako, ki ji je to uspelo, razumemo kot del dragocenega nacionalnega založniškega znanja, ki ga moramo varovati s podporo in spodbujanjem. Zato smo letos založnike povabili, naj za prireditev prispevajo po dve besedi, iz katerih bomo sestavili skupno sporočilo. Ta vratolomni izziv z nepredvidljivimi pari besed nas je držal v napetosti vse do jutra pred prireditvijo, na koncu pa je vendarle nastalo spodaj zapisano sporočilo, ki je veljalo kot zaključni pozdrav.

Sporočilo založb z znakom za kakovost zlata hruška 2012

Krepko pisane besede so prispevale založbe, iz teh besed je besedilo sestavil Vojko Zdravec.

Kdo vse kvari mladino?

- *trd Narodov blagor: ni dela!*
- ta, ki *sanjam Pomurja* in *vlakom* ob morju hromi *delovanje* koles
- in ta, ki *Zvitorepcu* nastavlja *puhaste drobtine*.

Tudi mi *kvarimo mladino*, a drugače! Učimo jo

- o državljskih *pravicah vesolja*,
- o človečanskih pravicah *narave*,
- o osebnih pravicah *življenja*,
- o *varstvu* podatkov *presenečenja*.

Učimo jih *tehnike petja o miru*, varovati *okolje dvojine*, *razsipavati* srčne *pogleda*.

Domišljije ne zapiramo v *ljubek zverinjak*,

- in *žival* želja učimo *brati*.
- Kdor hoče *živeti iskanje*,
- mu odklenemo *nov svet*.

In imamo večere!

Ko nas nebo ogre v barve *tigra*, da zadovoljni *čohamo* njegove *oblake*, nas *podgana* zbere k svojim zgodbam in reče:

Nekoč ...

Zgodba o ravnotežju skupine Cirkonog

Boštjan Gorenc o iskanju in rušenju ravnotežja

Prevajalec Andrej Hiti Ožinger
in urednica Darja Marinšek

Patrick Ness

Obrazložitve priznanj ZLATA HRUŠKA 2013, ki so jih prejele naslednje knjige:

- v kategoriji izvirna slovenska mladinska poučna knjiga: ***Vroči novi svet***, ki jo je napisala **Lučka Kajfež Bogataj**, ilustriral **Izar Lunaček**. Knjigo je izdala **Cankarjeva založba**.

Slovenska klimatologinja in pionirka raziskovanja vpliva podnebnih sprememb na naše življenje se s poljudnoznanstvenim delom obrača na mlade bralce kot na tiste, ki bodo kmalu odločali o kakovosti življenja na planetu.

Z jasnim in jedrnatim jezikom brez odvečnega infantilnega olepševanja predstavi osem resnejših podnebnih problemov, ki jih na koncu vsakega poglavja povzame v strnjene poudarke.

To, za spodbujanje k branju precej nehvaležno materijo, ji pomaga ostriti šaljiva, mestoma satirična ilustracija. Kot opozicija resni temi najde nešteto presenetljivih domislic, ki obravnavanih problemov ne banalizirajo, ampak jih spreminjajo v angažirano branje.

Cankarjeva založba in oba avtorja so s pogumno besedo v skrbno pripravljeno izdaji o odgovornosti do okolja zaslužili PRIZNANJE ZLATA HRUŠKA.

- v kategoriji izvirna slovenska mladinska leposlovna knjiga: ***Ropotarna***, ki jo je napisal **Peter Svetina**, ilustriral pa **Damjan Stepančič**. Knjigo je izdala **Založba Miš**.

Naslov neobičajne zbirke besedil različnih literarnih in likovnih oblik *Ropotarna* opozarja, da ne gre za običajno »shrambo za stare, nerabne stvari«, ampak, v kontekstu posameznih zgodb, za območje, zavetje, celo svetišče stvari, ki nimajo nobene namembnostne etikete.

Še več, to je prostor, kjer tudi red nima nalepke in je zato ves na voljo malim in velikim raziskovalcem. Tudi pogled v ropotarno je opozorilen: skozi okence, veliko lino v črki »o« na platnici, mimoidoči vi-

dimo notranjost knjige in naprej notranjost glave, kjer domuje misel!

Domišljiji in občutju so torej namenjene zgodbe in pesmi v *Ropotarni*. Z občečloveškimi prigodami, strahovi in pogumom se pisatelj pogovarja z nami kot s prijatelji, ki nikomur ne želimo nič žalega, kot s tistimi, ki spoštujemo stvari in ljudi okrog sebe in smo jih kdaj pa kdaj tudi veseli.

Založba Miš in oba avtorja so s tem izvirnim knjižnim izživom visoko razpeli domišljijsko vrv branja in si s tem zaslužili PRIZNANJE ZLATA HRUŠKA.

- v kategoriji prevedena mladinska leposlovna knjiga sta priznanje izjemoma prejeli dve knjigi:

Vojna pošasti, ki jo je napisal **Patrick Ness**, prevedel pa **Andrej Hiti Ožinger**. Knjigo je izdala **Založba Mladinska Knjiga**.

Kaj je resničnost, je eno od silovitih vprašanj zadnje knjige antiutopične trilogije *Hrup in kaos*. Soočanje s tem vprašanjem junaka Todda, vzgojenega v svetu brez izobraževanja, knjig in žensk, požene v kaos in v boj za lastno preživetje in preživetje drugih.

Hrup in kaos, ki ga doživljata predvsem Todd in Viola, bralcu postavljata kup vprašanj o pomenu človečnosti, o pomenu vrednot in o pomenu spoštovanja drugega. Knjiga bralca sili, da razmišlja o odločitvah, da razume angažiranost ter se sooči s tem, da egoizem ni primarna vrлина, čeprav posamezniku omogoča preživetje. Da je preziranje ravnotežja pogubno.

In izjemen občutek za ravnotežje knjiga zahteva tudi od prevajalca, da lahko več nivojev izvirnega jezika doberljivosti in doživljajske razumljivosti uravnoteži s sorazmernimi nivoji slovenščine.

Mladinska knjiga je v mojstrskem prevodu odlično oblikovane knjige mladim poklonila trajno drznost branja, zato si avtorji in založba zaslužijo PRIZNANJE ZLATA HRUŠKA.

Zgodbe iz zemljemorja, ki jo je napisala **Ursula K. Le Guin**, prevedel pa **Dušan Ogrizek**. Knjigo je izdala **Založba Mladinska Knjiga**.

V peti knjigi sage o Zemljemorju pisateljica s fiktivno antropološko dokumentarnostjo odstira pet časovnih utrinkov izpred rojstva njenih epskih junakov Geda, Tenar in Tehanu.

Pet kratkih zgodb, ki so sicer literarne mojstrovine same zase, bralcem v mnogočem pogloblja doživetja in možna razumevanja arhipelaške sage.

Knjiga in njen mojstrski prevod v slovenščino pa je tudi svojevrsten poklon znanosti, še posebej antropologiji. Ko s posnemanjem znanstvenih postopkov iz namišljenih drobcov namišljene preteklosti ustvarja epske svetove in osebe, z literarnimi triki noče ukaniti naše vere v znanost, ampak znanosti prizna poezijo in jo vabi k njej. Avtorica namreč verjame, da poetičnost edina zmore obdržati vez med človekovo preteklostjo in prihodnostjo in s tem človekov obstoj sam.

Založba Mladinska knjiga in prevajalec so s to knjigo bralcem in našemu jeziku podarili literarni biser velike čarodejke fantastičnih svetov in si s tem zaslužili PRIZNANJE ZLATA HRUŠKA.

Vrednotenje produkcije mladinskih knjig, ki so izšle 2012

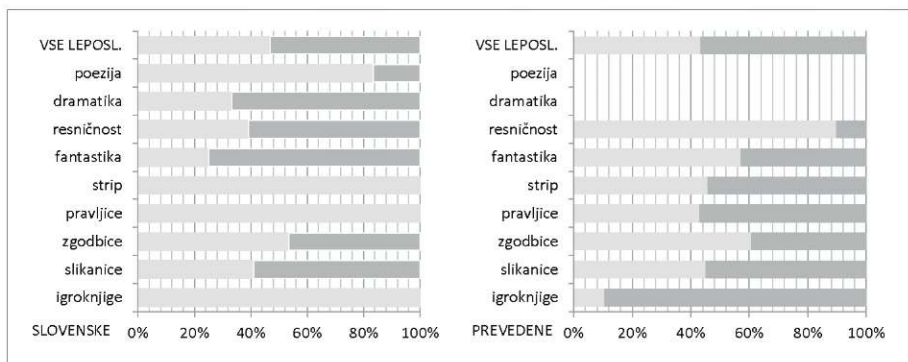
Pregledane knjige			Novo	Ponatis
Vse		983	854	129
Od tega	Leposlovje	821	711	110
	Poučne	162	143	19
	Slovenske	474	401	73
	Tuje	509	453	56
Ocenjene knjige		844	741	103
Od tega	Odlično	99	61	38
	Zelo dobro	121	102	19
	Dobro	171	152	19
	Pomanjkljivo	234	213	21
	Pogrešljivo	219	213	6
Neocenjene		139		
Od tega	Ustvarjalnost otrok	84	83	1
	Projektne, namenske	55	41	14

Od tega slovenske		
Novo	Ponatis	Vse
296	61	357
14	30	44
36	12	48
70	8	78
83	11	94
93	0	93

Splošni pregled vrednotenja po posameznih kategorijah

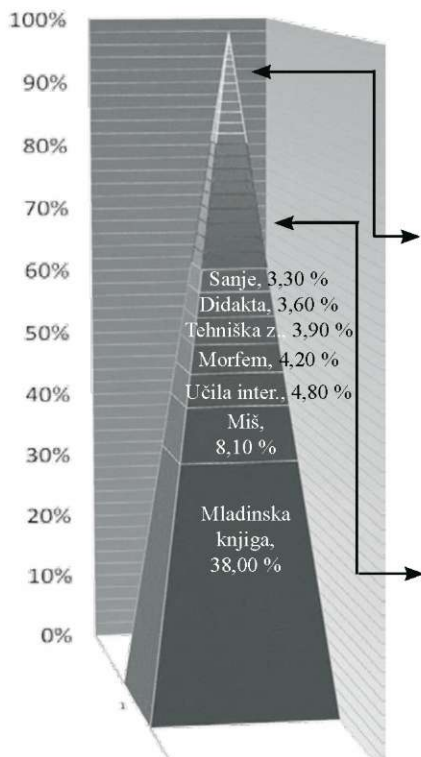
Mladinske leposlovne skupine 2012

Vrednoteno leposlovje	Dobre			Slabe			Vse		
	Slov.	tuje	VSE	Slov.	tuje	vse	Slov.	tuje	sku-paj
igroknjige	8	11	19	0	94	94	8	105	113
slikanice	68	57	125	98	69	167	166	126	292
zgodbice	32	17	49	28	11	39	60	28	88
pravljice	4	3	7	0	4	4	4	7	11
strip	7	11	18	0	13	13	7	24	31
fantastika	3	36	39	9	27	36	12	63	75
resničnost	18	35	53	28	4	32	46	39	85
dramatika	1	0	1	2	0	2	3	0	3
poezija	5	0	5	1	0	1	6	0	6
Vse leposl.	146	170	316	166	222	388	312	392	704

Mladinske leposlovne skupine z razmerji med dobrimi in slabimi

Piramida slovenskih založb z izdajami za otroke in mladino v letu 2012

Ved	0,30 %
samozaložbe skupaj	0,30 %
Salve	0,30 %
Ognjišče	0,30 %
Grafenauer zal.	0,30 %
Epistola	0,30 %
Egmont	0,60 %
Alba 2000	0,60 %
Hart	0,90 %
Družina	0,90 %
OKA	1,20 %
Mohorjeva zal.	1,20 %
Kres	1,20 %
Okaši	1,50 %
Karantanija	1,50 %
Grlica	1,50 %
Ebesede	1,50 %
Celjska Mohorjeva dr.	1,50 %

Pivec	1,80 %
Mladika	1,80 %
Graffit	1,80 %
Ajda	1,80 %
Zala	2,10 %
Sodobnost Inter.	2,10 %
Narava	2,10 %
Alica	2,10 %
Skrivnost	2,40 %

Rang 34 založb, ki so v letu 2012 prispevale k skupni kvaliteti produkcije mladinskih knjig več kot 0,09 % delež, pri čemer je kvaliteta določena z ocenami v Priročniku za branje kakovostnih mladinskih knjig 2013.